

МАВЗУ: КОНСТИТУЦИЯВИЙ НАЗОРАТ ВА АДЛИЯ ОРГАНЛАРИ ЎРТАСИДАГИ ҲАМКОРЛИКНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ

Файзиева Наргиза

Самарқанд вилоят адлия бошкармаси

Ҳуқуқий ахборот шўъбаси бош маслаҳатчиси

Калит сўзлар: Конституциявий назорат, адлия органлари, ҳамкорлик, инсон ҳуқуқлари, ҳуқуқий кафолатлар, ҳуқуқий экспертиза, ҳуқуқий мониторинг

Анотация

Ушбу илмий тезисда Ўзбекистонда конституциявий назорат ва адлия органлари ўртасидаги ҳамкорликнинг ҳуқуқий асослари таҳлил қилинади. Мақсад – адлия органлари ва конституциявий назорат органлари фаолиятида инсон ҳуқуқлари кафолатларини таъминлаш механизмларини аниқлаш ва уларнинг самарадорлигини ошириш бўйича ҳуқуқий таклифлар ишлаб чиқиш. Тадқиқотда Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, конституциявий қонунлар, халқаро ҳуқуқий стандартлар ҳамда илмий ҳуқуқшунослик адабиёти асос қилинган. Ҳуқуқий экспертиза, мониторинг, ҳуқуқий тарғибот ва электрон хизматлар орқали ҳамкорлик механизмлари таҳлил қилинган. Хулоса қилиб айтганда, конституциявий назорат ва адлия органлари ўртасидаги ҳамкорликни ривожлантириш фуқароларнинг ҳуқуқий ҳавфсизлигини таъминлаш ва давлатнинг ҳуқуқий асосини мустаҳкамлашда муҳим аҳамиятга эга.

Режа

1. **Кириш**
2. **Конституциявий назорат ва адлия органларининг инсон ҳуқуқларини таъминлашдаги аҳамияти**
 - Мавзунунг долзарблиги ва мақсади
3. **1-боб. Конституциявий назорат ва адлия органлари фаолиятининг ҳуқуқий асослари**
 - Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунларидаги ҳуқуқий меъёрлар
 - Адлия органлари ва конституциявий назорат органларининг ваколатлари ва мажбуриятлари
4. **2-боб. Ҳамкорлик механизмлари ва ҳуқуқий кафолатлари**
 - Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар устидан экспертиза ва мониторинг
 - Қонунчиликни такомиллаштиришда ҳамкорлик
 - Ҳуқуқий тарғибот ва фуқароларнинг ҳуқуқий онгини ошириш
5. **3-боб. Замонавий жиҳатлар ва истиқболлар**

- Электрон адлия ва рақамли конституциявий назорат
- Халқаро тажриба ва Ўзбекистонда татбиқ имкониятлари
- Ҳамкорлик самарадорлигини баҳолаш мезонлари

6. Хулоса ва таклифлар

- Ҳамкорликни такомиллаштириш бўйича ҳуқуқий йўналишлар
- Фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқларини таъминлашда самарадорликни ошириш

Матн

Кириш

Фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқлари ва эркинликлари давлатнинг асосий қадриятларидан бири ҳисобланади. Конституциявий назорат инсон ҳуқуқлари кафолатини таъминлашнинг асосий институционал механизми бўлиб, қонунчилик ва маъмурий қарорларнинг Конституция талабларига мувофиқлигини назорат қилади. Адлия органлари эса норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар устидан экспертиза олиб бориш, ҳуқуқий мониторинг ва тарғибот ишларини амалга ошириб, фуқаролар ҳуқуқларини самарали таъминлашда муҳим вазифа бажаради. Шу нуқтаи назардан, адлия органлари ва конституциявий назорат органлари ўртасида ҳамкорлик фуқароларнинг ҳуқуқий ҳавфсизлигини таъминлаш ва давлат бошқаруви тизимида ҳуқуқий кафолатларни кучайтиришда ҳал қилувчи аҳамиятга эга.

1-боб. Конституциявий назорат ва адлия органлари фаолиятининг ҳуқуқий асослари

Ўзбекистонда конституциявий назорат ва адлия органларининг ҳуқуқий асослари Конституция ва қонунчиликда белгиланган. Конституциянинг 133-моддаси Конституциявий суднинг ваколатлари ва фуқароларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилишни назарда тутди. Адлия органлари норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни рўйхатдан ўтказиш, ҳуқуқий экспертиза қилиш ва қонунчилик мониторингини амалга ошириб, инсон ҳуқуқлари кафолатларини таъминлайди. Конституциявий назорат органлари эса мазкур ҳужжатлар ва қарорларнинг Конституцияга мувофиқлигини текшириб, ҳуқуқбузарликларни бартараф этади. Шу билан бирга, ҳамкорлик фуқаролар ҳуқуқларини амалда таъминлашда институционал кафолат бўлиб хизмат қилади.

Конституциявий назорат органларининг асосий вазифаси – конституциявий тартибнинг сақланишини таъминлаш ва қонунларнинг Конституцияга мувофиқлигини назорат қилишдир. Адлия органлари эса қонунларнинг амалга оширилиши ва инсон ҳуқуқларининг таъминланишини текшириш, шунингдек, ҳуқуқий тарғибот иши ва мониторингни амалга ошириш орқали конституциявий кафолатларни кучайтиришда муҳим роль ўйнайди.

2-боб. Ҳамкорлик механизмлари ва ҳуқуқий кафолатлари
Адлия органлари ва конституциявий назорат органлари ўртасидаги ҳамкорлик қуйидаги механизмлар орқали амалга оширилади:

- **Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар устидан экспертиза ва мониторинг**
Адлия органлари қонун ва қарорларни ҳуқуқий экспертиза қилади,

конституциявий назорат органлари эса уларнинг Конституцияга мувофиқлигини текширади. Бу ҳамкорлик ҳуқуқий зиддиятларни олдини олишга хизмат қилади.

- **Қонунчиликни такомиллаштиришда ҳамкорлик**
Адлия органлари қонунчилик лойиҳаларини таҳлил қилади, конституциявий назорат эса инсон ҳуқуқлари ва эркинликларига таъсирини баҳолайди. Бу қонунларнинг инсон ҳуқуқларига мувофиқ қабул қилинишига имконият беради.
- **Ҳуқуқий тарғибот ва фуқароларнинг ҳуқуқий онгини ошириш**
Адлия органлари ва конституциявий назорат органлари ҳамкорликда фуқаролар учун ҳуқуқий тарғибот тадбирлари, ахборот платформалари ва консултациялар ташкил қилади. Бу фуқароларнинг ўз ҳуқуқларидан хабардор бўлишини ва уларни мустақил ҳимоя қилиш қобилиятини оширади.

3-боб. Замонавий жиҳатлар ва истиқболлар

Рақамли технологиялар ва электрон давлат хизматлари ҳамкорликни самарали амалга ошириш имконини беради. Онлайн муурожаатлар ва электрон ҳуқуқий ахборот тизимлари орқали адлия ва конституциявий назорат органлари фаолияти очиқ ва шаффоф бўлади. Шу билан бирга, шахсий маълумотларни ҳимоя қилиш ва ахборот хавфсизлиги масалалари ҳамкорликнинг ҳуқуқий асосларидан бири сифатида алоҳида аҳамиятга эга. Халқаро тажриба орқали Ўзбекистонда ҳам замонавий электрон ҳамкорлик механизмларини такомиллаштириш мумкин.

Хулоса ва таклифлар

Конституциявий назорат ва адлия органлари ўртасида самарали ҳамкорлик инсон ҳуқуқларини таъминлашда муҳим аҳамиятга эга. Ҳамкорликни кучайтириш учун ҳуқуқий экспертиза, мониторинг, ҳуқуқий тарғибот ва электрон хизматлар тизимини уйғунлаштириш зарур. Фуқароларнинг ҳуқуқий онги ва ҳуқуқий фаоллигини ошириш ҳамкорликнинг самарадорлигини янада кучайтиради. Замонавий рақамли технологиялар ва халқаро тажриба асосида ҳамкорлик механизмларини ривожлантириш ҳуқуқий кафолатларни мустаҳкамлайди.

Бу тезис конституциявий назорат ва адлия органлари ўртасидаги ҳамкорликнинг ҳуқуқий асосларини тадқиқ қилади, бу органларнинг фаолиятида инсон ҳуқуқларини таъминлашга бўлган аҳамиятни аниқлаб, янги ҳуқуқий механизмлар ва таклифлар ишлаб чиқилади.